AVİM Yorum • No: 2021 / 3 • Ocak 2021

SON HABERLERE GENEL BİR BAKIŞ: DÜNYA ÇİN'DEKİ UYGURLAR İÇİN NE SÖYLÜYOR?

Ceyda ACİCBE

Analist

Guardianda köşe yazarı olan Nick Cohenin 5 Aralık 2020de yazdıkları ilgi çekiciydi. Zorla çalıştırma kavramından yola çıkarak Cohen okuyuculara köleliğin günümüzde insanların alıştığı bir şey haline gelmek üzere olduğunu ifade etmiştir. Çin pamuk endüstrisindeki Uygurlara işaret ettiği yazısında onların iş yerindeki koşullarından bahsetmiştir. Dahası Cohen, Uygurların Zorla Çalıştırılması Önleme Yasasını zayıflatmaya çalışmakla suçlanan Apple, Nike ve Coca-Cola gibi büyük şirketlerin lobicilerine yazısında yer vermiştir. Söz konusu şirketlere yöneltilen suçlamaların arkasında yatan sebep, bu şirketlerin Çindeki tedarik zincirlerine zarar vermek istememelerine ilişkindir.[1] Mart ayında Avustralyadaki bir düşünce kuruluşunun hazırladığı raporda adı geçen şirketler arasında Uygurların durumuna ilişkin sessiz kalmayanlar da olmuştur. Örneğin İsveçli dev giyim markası H&M, artık Sincanda üretilen ürünleri tedarik etmeyeceklerini ve Çinli tedarikçilerle 'dolaylı' bağlarını keseceklerini açıklamıştır.[2]

Büyük şirketler ve bu şirketlerle ilgili haberler son zamanlarda gündemden düşmemektedir. Son zamanlarda Uygurları tespit etmek için bir yüz tanıma sistemini test etmekle suçlanan Huawei ön plandaydı. Bu haberlerin üzerine dünyaca ünlü bir futbolcu markayla olan ilişkisini sonlandırdığını açıklamıştır. Futbolcu, Huaweiyi bu kitlesel baskıyı kınamak için olabildiğince somut adımlar atmaya davet etmiştir.[3] Huawei suçlamaları kabul etmemiş ve geliştirdikleri teknolojinin böyle bir amaca hizmet etmediğini belirtmiştir.

Peki ya tüketiciler? Cohen yazısının devamında kışkırtıcı bir şekilde şunu soruyordu: Tüketiciler [akıllı telefonlar, akıllı giysiler ve akıllı eğitmenler] nereden geldiklerini bilmek mi istiyor yoksa arzlarının yasaklar nedeniyle kesintiye uğramasını mı istiyor?.[4] Cevap ne olursa olsun, Uygurların ve diğer azınlıkların Sincanda karşı karşıya olduğu baskılara ilişkin medyada yer alan tanınmış şirketlerle ilgili haberlerin dünyanın dört bir yanından dikkat çektiği kesin görünmektedir.

Bütün bunların yanında, Çin ile Batılı tüketici ve üreticiler arasındaki yakın ekonomik bağlar, Çinin azınlıklar üzerindeki baskıcı politikalarının göz ardı edilmesine neden olabilmektedir. Öte yandan, David Markın ifade ettiği gibi, Batı dünyası Çin ürünlerine ne kadar bağımlı hale gelirse, tarihsel olarak hiçbir zaman Çin egemenliğinde olmayan etnik azınlıklar üzerinde uygulanan bu politikaları o kadar çok destekleyeceklerdir. [5]

Madalyonun diğer yüzünü çevirirsek, Çini zor durumda bırakmak da Çinin Uygurlara karşı daha acımasız politikalar izlemesine yol açabilecektir.

Medyada öne sürülen yaygın görüşlerden biri, Uygurların yüzleştiği trajedinin üstesinden gelmek için kişilerin ve şirketlerin vicdan muhasebeleri yapmaları gerektiğidir. Ancak bu durum, kişilerin veya şirketlerin vicdanına bırakılmayacak bir konu olabilir. Bu, devletlerin daha somut adımlar atması gereken bir konudur. Geçtiğimiz birkaç yıl içinde birçok ülke, Uygurlar ve diğer etnik azınlıkların Çindeki durumuna ilişkin ciddi endişelerini dile getirmiştir. Bu yıl Haziran ayında, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Uygurların insan hakları ihlallerini sona erdirmek için bir yasa tasarısı (Uygur İnsan Hakları Politikası Yasası) imzalamış ve Çine yaptırımlar uygulanmıştır. Daha yakın bir zamanda, zorla çalıştırma suçlamaları ve Uygurların ve diğer Müslüman azınlıkların Sincandaki durumu üzerine, Avrupa Parlamentosu, AByi yaptırım uygulamaya çağıran bir kararı kabul etmiştir.[6] Parlamento, şirketlere bölgeyle olan ilişkilerini (yeniden) değerlendirme ve tedarik zincirlerini araştırma konusunda çağrıda bulunmayı ihmal etmemiştir.

Yukarıda da bahsedildiği gibi, Uygurlara yönelik baskılarla ilgili haberler sürekli olarak uluslararası toplumun dikkatine getirilmeye devam edilmektedir. Gazeteciler, akademisyenler ve insan hakları aktivistleri tarafından toplanan bir yığın kanıtın bunda önemli bir etkisi olduğu görülmektedir. Uygurların durumu, AVİMin de büyük hassasiyetle yaklaştığı bir konudur. Bu bağlamda bu yıl, uluslararası toplumun Çinin Uygurlara ve diğer azınlıklara yönelik muameleye gösterdiği tepkileri konu alan iki önemli yorum yazısı yayınlanmıştır. Uygurların önemli rolüne atıfta bulunarak, Uygurların yüzleştiği trajediyi ortadan kaldırmak için neler yapılabileceği yorumlardan birinde ele alınmıştır.[7] Söz konusu yorumda sunulan fikre bağlı kalarak, Türkiyenin Çin ile siyasi ve ekonomik ilişkilerinin bu noktada önem kazandığının altı çizilmelidir. Dolayısıyla iki ülke arasındaki ilişkilerde Uygurların durumu da büyük önem taşımaktadır. Uygurlar, aralarındaki ilişkilerin geliştirilmesi konusunda Türkiye ile Çin arasında bir köprü görevi görebilirler. Bu sayede, yavaş ama emin adımlarla, zorlukların üstesinden gelmek mümkün olabilir.

* *Bu yorum yazısının aslı İngilizce olarak kaleme alınmıştır.*

***Fotoğraf: BBC*

[1] Mart ayında Avustralyadaki bir düşünce kuruluşunun hazırladığı bir rapor yayınlanmıştır. Bu rapora göre Sincan Uygur Özerk Bölgesindeki Uygurlar ve diğer azınlıklar, Batı merkezli tanınmış markalara üretim yapan şirketlerin tedarik zincirinde çalışmak zorunda kalmışlardır. Daha ayrıntılı bilgi için lütfen AVİMin yayınladığı ilgili yorum yazısına bakınız; Gülperi Güngör Uygurların Zorla Çalıştırıldığı Fabrikalar 83 Tanınmış Marka İçin Üretim Yapıyor, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Yorum No: 2020/13, Mart 6, 2020, https://avim.org.tr/tr/Yorum/UYGURLARIN-ZORLA-CALISTIRILDIGI-FABRIKALAR-83-TANINMIS-MARKA-ICIN-URETIM-YAPIYOR#.

[2] Rosie Frost, H&M Cuts Ties With Supplier After Accusations Of Uyghur Forced Labour, *Euronews*, Eylül 18 2020, https://www.euronews.com/living/2020/09/18/h-m-cuts-ties-with-supplier-after-accusations-of-uyghur-forced-labour.

[3] Griezmann cuts ties with Huawei citing fears over treatment of Uighurs, *The Guardian*, Aralık 10, 2020, https://www.theguardian.com/football/2020/dec/10/griezmann-cuts-ties-with-huawei-citing-fears-over-treatment-of-uighurs.

[4] Nick Cohen, Slavery will never be history as long as we turn a blind eye to China, *The Guardian*, Aralık 5, 2020, https://www.theguardian.com/commentisfree/2020/dec/05/slavery-will-never-be-history-turn-blind-eye-to-china.

[5] David Mark, From Tibet to The Uyghurs, China Wipes Out Entire Cultures, Israel Rising, Aralık 18, 2020, https://israelrising.com/tibet-uyghurs-china-wipes-out-cultures/?fbclid=IwAR2F96OhsuIdEHz--1pEK117TNd4HHhGnaW8LBa6QvNIOrdYgYGOm1nWBm4.

[6] Büşra Nur Bilgiç Çakmak, European Parliament seeks China Sanctions over Uighurs, *Anadolu Agency*, Aralık 18, 2020, https://www.aa.com.tr/en/europe/european-parliament-seeks-china-sanctions-over-uighurs/2080895.

[7] US President Trumps Decision to Impose Sanctions and Uighur Turks, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Commentary No: 2020/19, Haziran 30, 2020, https://avim.org.tr/en/Yorum/US-PRESIDENT-TRUMP-S-DECISION-TO-IMPOSE-SANCTIONS-AND-UIGHUR-TURKS#_ftnref3. Ayrıca bu yazıda daha önce de bahsedilen diğer yorum yazısı için bakınız; Güngör, Uygurların Zorla Çalıştırıldığı Fabrikalar.

Yazar Hakkında :

Ceyda Acicbe 2017 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü □□□□ mezun oldu. Lisans eğitiminin ardından mezun olduğu yıl Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Bölümü tezli yüksek lisans programına başladı.

Acicbe AVİM'e 2019 Eylül ayında katılmıştır.

Atıfta bulunmak için: ACİCBE, Ceyda. 2026. "SON HABERLERE GENEL BİR BAKIŞ: DÜNYA ÇİN'DEKİ UYGURLAR İÇİN NE SÖYLÜYOR?." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2021 / 3. Ocak 12. Erişim Kasım 08, 2026. https://www.avimbulten.org/tr/Yorum/SON-HABERLERE-GENEL-BIR-BAKIS-DUNYA-CIN-DEKI-UYGURLAR-ICIN-NE-SOYLUYOR

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır